

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 3

Fredag den 25. Maj 1945

4. AARGANG

Den danske Ungdom marcherer. — Sabotører paa Vej til Paraden i Ryparken for General Görtz.

Ungdommen

Paa Listerne over de Henrettede var mange Unge, flest Unge. Tit var Aarstallet for deres Fødsel saa højt, at man studsede derved og mærkede en Sug i Hjerteregionen: Herregud, et rent Barn. Ja, et Barn af Aar, men ikke af Færd. Den Kamp, som er blevet ud-kæmpet under Besættelsesaarene her i Danmark, har krævet en Ansvarsbevidsthed, og de purunge, som gik ind i Frihedsbevægelsen blev hurtigt i Ud-vikling løftet ud over deres Alder: An-

sigt til Ansigt med det store Enten— Eller blev Drengene til Mænd — blev de, det ikke, maatte Modstandsbevægelsen før eller senere lukke dem ude.

Modstandskampen begyndte som en national Bevægelse: Befrielsen af Danmark for det nazistiske Aag var det første store fælles Maal, og i Kampen for dette fandt i Tusindvis af Unge Befrielse for det Tryk, der sænkede sig over os den 9. April 1940, og mange mødte til- lige, en ny Lykkefølelse, den, der op-

staar, naar man faar Udløsning for Evner, som de daglige Forhold ikke gør Krav paa. Hos de unge Mænd var det Mod, Snildhed og fysiske Kræfter, der nu blev taget i Brug, og hvad Kvinderne angik, saa blev deres moralske Styrke og den grænseløse Offervilje, der kendetegner deres Køn, ledet ind i nye Baner, der ikke sigtede paa en Person, men paa en Sag.

Før Besættelsen vidste dansk Ungdom i det store og hele kun lidt om

INDHOLD:

Ungdommen	1
Ingen tvang de danske Værnemagere	3
Leder: De døde Mænd	4
Vort Forhold til Tyskland	5
Eftergivenhed og Modstand	8
I Forargelsens Tegn	11
Krav om levende Demokrati	12
Vi har ikke glemt	13
Regeringens forfatningsmæssige Forfatning	14
Stadig Arbejdsgivernes Formand 16	

den Fortryllelse, det indebærer at slaas for noget, der sigter udover Dagen og Vejen; Materialismen havde ogsaa dybe Rødder i Ungdommen, der troede sig for »virkelighedsnær« til at befatte sig med Idealer. Men saa kom de haarde Tider, og det formede sig saadan, at den Vej, der førte til det konkrete Maal, Danmarks Befrielse, samtidig ledte lukt ind i Idealernes Land. Den nationale Kamp kunde jo ikke undgaa at blive en Kamp mod Nazismen, for Demokratiet, og Udviklingen førte med sig, at dette Begreb, udvidet og fornyet, kaldte paa Frihedskæmpernes *politiske Ansvarstøelse*. Efterhaanden som Maanederne blev til Aar var der flere og flere Unge, som fik Forstaaelsen af, at det Kammeratskab, det uforlignelige og kostelige Kammeratskab, som Kampaarene skabte paa tværs af sociale Skel og i Takt med fælles Gerninger, det kunde og maatte ikke gaa til Spilde i den kommende Tid. De stærke Følelser, som i disse Aar har bundet Modstandsbevægelsens Unge sammen, bør nu under Hensyn til de nye dagligdags Forhold udkrystalliseres i en Række Krav om bedre og renere Forhold i det politiske og sociale Liv. De Unge, der tilhører økonomisk velstillede Lag, maa gøre sig klart, at selvom Samfundsforholdene for dem personligt former sig meget behageligt, saa har de dog Pligt til at arbejde paa Virkeliggørelsen af et økonomisk Demokrati, fordi dette betyder nye Rettigheder og Muligheder for deres fattige Kammerater. Ingen Undskyldning er gyldig for de Unge, som i den kommende Tid næg-

ter at tage Del i Bestræbelserne for Opbygningen af et bedre Samfund. Det er rigtigt, at man ikke behøver at være en stor Politiker, fordi man er en fremragende Sabotør, men givet er det, at har man deltaget i Modstandsbevægelsen, saa besidder man i alt Fald tilstrækkelig Modenhed og sund Fornuft til at vurdere Samfundsforholdene og give sit Besyv med gennem Ungdommens Organisationer og ved Valgurnen, hvor de Unge forhaabentlig meget snart vil faa den Plads, som tilkommer dem.

Før Krigen var den politiske Interesse blandt Ungdommen ikke overvældende, Politik var noget, som ikke for Alvor kom dem ved, men nu er det anderledes: udaf Kampaarenes Kammeratskab sprang en Fornemmelse af *det politiske Arbejdes Uadskillelighed fra menneskeligt Vælfærd*.

Vi er mange baade Ældre og Unge, som i disse Dage, nu da Sejrsrusen har fortaget sig, føler en underlig Tomhed, der kan lignedes ved den, man fornemmer, naar man har overstaaet en svær Eksamen, der gennem lang Tid har krævet Ens koncentrerede Kræfter. Vi har vundet, men med Sejren blev paa een Gang vor Tilværelses stærkeste Indhold vejret bort, smædet i Stykker af blafrende Faner. Saa paradoksalt er Livet, at netop naar man sejrer stærkest, kan man lide størst Tab, og mange af os

træder ind i Hverdagen med en underlig Slaphed i Sindet. — I Aarevis var Kampen jo Meningen i vor Tilværelse — derfor bliver det ogsaa nødvendigt at fortsætte den, ikke med Skud og Bomber, men med Aandens Vaaben skal Ungdommen være med til at gennemføre de politiske Ideer, som Modstandsbevægelsen har indblæst nyt Liv.

Som Pant paa Ungdommens Vilje til at være med til at danne den kommende Tid, maa man tage de Erklæringer, forskellige Ungdomsorganisationer i den seneste Tid har udsendt som Protester mod den Form for Udrensning, som hidtil er blevet praktiseret. Det er en sund og retfærdig Betragtning, der ligger til Grund for Reaktionen mod en tilsyneladende Tilbøjelighed til at lade de smaa Tyve hænge og lade de store løbe.

Et smukt Varsel for Fremtiden er det, at første Gang Offentligheden under »legale« Forhold hører fra dansk Ungdom, optræder den som Værner af den folkelige Anstændighedsfølelse, som hverken tør eller maa krænkes. »Frit Danmark« stiller sig i dette Spørgsmaal fuldt og helt bag Ungdommen og gør dens Krav til sine.

I vort Blad giver vi gerne Udtryk for Ungdommens Syn paa Problemerne — og vi vil ikke glemme den Autoritet, som deres Indsats under Besættelsesaarene har forlenet den med. K. F.

SVERIGE VIL UNDGAAL ALLIANCER

— siger Udenrigsminister Günther

Sverige bidrager bedst til Verdensfreden ved at holde sig udenfor enhver Stormagtsblok og Stormagtsalliance, udtalte Udenrigsminister Günther forleden ved et Møde i Stockholm. Han bebudede en Fortsættelse af den svenske Neutralitetspolitik og sagde bl. a. følgende:

— Ingen vil med større Glæde end Sverige hilse en Verdensorganisation, som virkelig kunde hindre en ny Krig, men vi venter os ingen Underværker af San Francisco Konferencen. Stormagterne vil nemlig ikke overlade Ledelsen af deres Politik til et internationalt Organ.

Enhver Stormagt, som skulde faa Sverige med i en Alliance, vilde derved kunne gøre os til en Irritationsfaktor i Forholdet til en anden Stormagt. Derfor er en Alliancepolitik farlig, Sverige vil opretholde et relativt stærkt Forsvar, som det er besluttet paa at anvende imod enhver, som søger at tiltvinge sig Indmarch

paa svensk Territorium. Men vi vil ikke være udenrigspolitiske Egoister. Tværtimod findes der intet Folk, som er villigere til et positivt internationalt Arbejde end det svenske. Hvad jeg blot ønsker at understrege er, at man maa tage i Betragtning, at der kan opstaa en Konflikt mellem Stormagterne, hvorved Fredsorganisationens Baand kan blive sprængt, og det er med denne Mulighed for Øje, at jeg fastholder, at Sverige maa gøre alt for, at det ikke bliver en Anledning til denne Sprængning.

Udenrigsministeren udtalte sin Formodning om, at Norge og Danmark vilde føre en lignende Politik, naar Forholdene bliver mere afklarede. Om et muligt nordisk Forsvarsforbund udtalte han, at det var et svært og vanskeligt Emne, hvilket dog ikke burde være nogen Hindring for et praktisk Samarbejde mellem de nordiske Lande paa Forsvarspolitikens Omraade.

Ingen tvang de danske Værnemagere

Som bekendt skylder Tyskerne os godt 8.000 Mill. Kr. pr. 4/5 1945. Af dette Beløb andrager ca. 2.000 Mill. Kr. Udgifterne til Entreprenørarbejderne for Værnemagten i hele Besættelsesperioden. Entreprenørarbejdernes Omfang har baade i beskæftigelsesmæssig og økonomisk Henseende langt oversteget de andre Grupper i Ydelser til den tyske Værnemagt eller andre tyske Myndigheder; baade ud fra følelsesmæssige og realpolitiske Synspunkter maa disse Værnemagtsarbejder stærkt forømmes.

1) Den historiske Udvikling:

Umiddelbart efter den 9. April 1940 henvendte Værnemagten sig gennem Udenrigsministeriet til Regeringen og anmodede om at faa anvist egnede Firmaer til Udførelse af Befæstningsarbejder i Jylland. Regeringen henviste Værnemagten til at forhandle direkte med nogle kendte Firmaer. Nogle Firmaer sagde Nej, medens andre indgik paa at paatage sig Arbejderne.

Ved de første Forhandlinger herom har Regeringen som nævnt udtalt et Ønske om, at nogle danske Firmaer i et vist Omfang paatog sig Arbejdet, men selvfølgelig stod det enhver frit for selv at afgøre, om han vilde eller ej. Aftalen mellem Ministeriet og Værnemagten var, at der i hvert Tilfælde skulde træffes Aftale direkte mellem Værnemagten og den enkelte Entreprenør. Regeringen, der var raadvild, har altsaa ikke taget noget klart Standpunkt overfor Entreprenørerne. Regeringen har vel villet undgaa at lade tyske Arbejdere komme herop, dels for ikke at faa den danske Befolkning »nazificeret«, dels af beskæftigelsesmæssige Grunde.

Vor Opfattelse er den, at Regeringen ikke burde have udtalt noget Ønske om, at danske Entreprenører medvirkede, men blot ladet Værnemagten selv indforskrive tyske Entreprenører. Disse tyske Entreprenører kunde da selv have antaget danske Arbejdere. Herved havde man undgaaet, at Arbejderne blev udført under dansk Ledelse.

Vi mener, at Regeringen har grebet fejl i denne Sag — den har svigtet — og den har ikke gennemtænkt Sagen ordentlig i Farten!

Men dette kan ikke fritage Entreprenørerne for Skyld, de burde alle have vist Arbejdet fra sig, saaledes som nogle Firmaer har gjort — dette vilde have tjent Landet bedst — og dem selv ogsaa,

Vi maa straks understrege, at *der aldrig har været Tale om Tvang* — i det mindste ikke før 29. August 1943. Enhver kunde selv bestemme, om han vilde arbejde for Tyskerne eller ej.

Siden den 9. April 1940 har et stort Antal danske Entreprenørfirmaer med stor Dygtighed og Energi foretaget en storstilet Ødelæggelse af danske Landskaber og Værdier, og dermed begyndte et af de mest beskæmmende Kapitler i Besættelsestidens Historie.

Kredsen af de deltagende organiserede danske Entreprenørfirmaer har omfattet op til 40—50 Firmaer eller omkring 20 pCt. af Entreprenørforeningens Medlemmer. I den sidste Halvdel af Besættelsesperioden har langt den største Del af disse Arbejder været udført af alle mulige Folk, f. Eks. Detailhandlere, Arbejdsmænd, Vogtmænd o. lign., som startede deres Firmaer udelukkende paa Basis af de tyske Arbejder. Det er altsaa Outsider-Firmaer, hvoraf en stor Del har benyttet alle Midler til at opnaa en saa stor Fortjeneste som muligt, og disse uheldige Firmaer har sat alle Hensyn til Side baade til Indkøb, Overenskomst om Arbejds lønninger, til rimelig og anstændig Arbejdsledelse og først og sidst alle Hensyn til national Velanstændighed.

2) Arbejdernes Art og Omfang:

Størstedelen af Arbejderne ligger i Jylland, Befæstningsanlæg ved Vestkysten, store Bunkers, meget store Flyvepladser, Befæstningsanlæg omkring en Række Byer o. s. v. Senere kom dertil en Del lignende Arbejder paa Fyn, og til sidst begyndte man store Anlæg paa Sjælland. Det drejer sig om overordentlig store Entreprenørarbejder af et Omfang, der her i Landet før

var ganske ukendt. Disse Arbejder gik haardt ud over det danske Landskab og forvoldte stor Skade paa Landbrugsarealerne samt paa Klitter og Plantager.

Værnemagtsarbejdernes økonomiske Omfang andrager pr. 31/12 1944 ca. 1850 Mill. Kr. Dette Beløbs Fordeling gennem Besættelsesårene kendes ikke nøjagtigt. Et raat Begreb om Forholdene faas ved følgende Tal:

9/4—31/12 1940	ca. 100—120 Mill. Kr.
i 1941	» 50—60 » »
i 1942	» 300—350 » »
i 1943	» 500—600 » »
i 1944	» 700—800 » »

(Tabellen er udregnet paa Basis af Antallet af beskæftigede Arbejdere).

En hel Del af de omhandlede danske Entreprenørfirmaer, der før var af beskeden eller middel Størrelse, har ekspanderet voldsomt for at gennemføre de omhandlede Arbejder. Saaledes har adskillige af Firmaerne udført Arbejder for Anlægssummer paa 10—30 Mill. Kr., enkelte for væsentlig højere Beløb, et enkelt maa have arbejdet for over 100 Mill. Kr.

Hvorfor blev saa mange Firmaer Værnemagere?

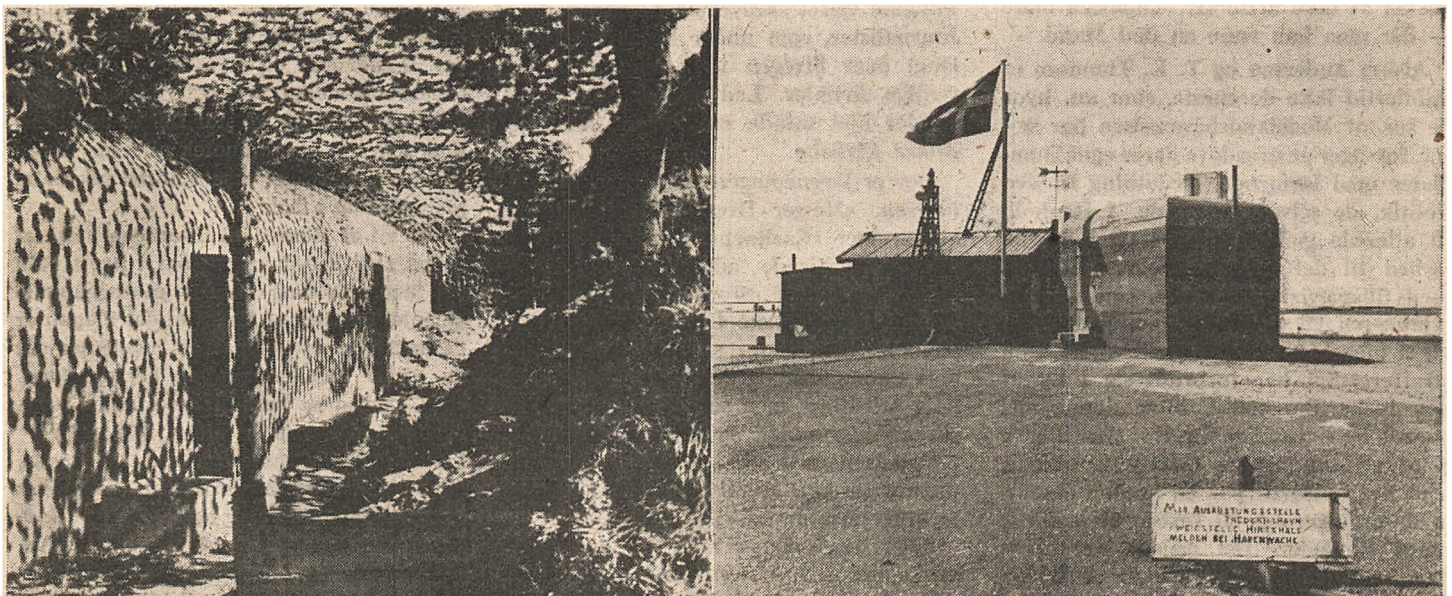
Ja, en Del af Sagen er belyst oventor (Forholdene lige efter den 9. April 1940). Senere hen var mange Firmaer indstillet paa, at Tyskerne vilde vinde Krigen; som de Opportunister de var, saa de paa hele Situationen herhjemme, ud fra forretningsmæssige Synspunkter, de glemte, at hele vort Forhold til Tyskerne efter den 9. April 1940 burde ses fra et immaterielt Synspunkt, og de glemte senere hen at vise Samfundssind overfor de Medborgere, der kom til at bære Besættelsens Byrder.

Der er to Hovedspørgsmaal at stille til Værnemagerne:

1) Hvorfor gik I i Gang med det tyske Arbejde?

2) Paa hvilken Maade forvaltede I disse Arbejder?

(Fortsættes Side 6)

Billeder fra Værnemagtsarbejder paa Hirtshals Strand. Til venstre en Bunker i Klitterne saa stærkt camoufleret, at det er svært at se, hvad det er. Til højre en Bunker paa Norgeskajen. Fra den sendtes Strømmen til samtlige Miner langs Kysten.

DE døde MÆND

Enighed er en god og smuk Ting, og det har været en betagende Oplevelse at se den Enstemmighed, hvormed det danske Folk har modtaget Befrielsen og hyldet Modstandsbevægelsen og dens Ledere for deres store Indsats under Danmarks Frihedskamp. Alligevel nødes vi til at komme en Draabe Malurt i Bægeret.

Vi paaviste i sidste Nummer det uanstændige i, at Socialdemokratiet ved sit store Folkemøde den 13. Maj i Fælledparken i København lod Hr. *Alsing Andersen* indlede Mødet med en Hyldest til Frihedskæmperne. Det er usømmeligt, at en Politiker, som uden noget tysk Pres søgte at mistænkeliggøre den danske Frihedsbevægelse, dengang det virkelig gjaldt, nu bliver benyttet som Taler ved et stort dansk Folkestævne, hvor Frihedsbevægelsens Indsats bliver fremhævet. Politisk bør Hr. *Alsing Andersen* tilhøre de døde Mænd.

Vi omtaler andetsteds i dette Nummer, hvorledes en af Landets største Værnemagere, Ingeniør *T. K. Thomsen* — der endnu er Formand for Arbejdsgiverforeningen — søges rehabiliteret i »Nationaltidende« — i hvis Bestyrelse Hr. *T. K. Thomsen* endnu sidder som et meget indflydelsesrigt Medlem — fordi han, efter først at have tjent umaadeligt store Summer ved tyske Arbejder i Danmark, har været saa forudseende ogsaa at fremskaffe Penge til Frihedsbevægelsen. Bli- ver dette Argument taget for gode Varer, godkender man, at velhavende Mennesker har kunnet tilkøbe sig Aflad for deres Forsyndelser! Der er næppe Aarsag til at arrestere Hr. *T. K. Thomsen*, som vil blive ramt af den Lov om Konfiskation af Værnemagergevinster, der kan ventes vedtaget, men i det offentlige Liv ønsker vi ikke at se Hr. *Thomsen* mere — der maa han være en død Mand.

Alsing Andersen og *T. K. Thomsen* er imidlertid ikke de eneste, som nu, hvor de ser, at Modstandsbevægelsen har sejret, forsøger at overdøve deres egne Dumheder med larmende Tilslutning til den Politik, de selv bekæmpede. I Henhold til allerede gældende Love og i Særdeleshed til det nye Straffelovskompleks med tilbagevirkende Kraft, som Justitsministeren vil forelægge paa Rigsdagen, vil et meget stort Antal Medborgere, som strafferetsligt har forbrudt sig i Ly af den tyske Besættelse, blive dømt med haarde og retfærdige Straffe. Men tilbage staar en Udrensning blandt de mange, som har optraadt paa en saadan Maade, at de er uværdige til fortsat at beklæde deres Embeder. Det gælder Folk som den for Øjeblikket ikke længere fungerende Generaldirektør *Knutzen*, Professor *Gudmund Hatt*, Statskonsulent *Kaa-*

lund-Jørgensen, Overlæge *Eiken*, Pastor *H. Meinhardt Jensen* og Kontorchef *Niels Lindberg* for blot at nævne nogle Eksempler blandt desværre alt for mange. Ogsaa afgaaede Embedsmænd, som i deres Embedstid var villige Redskaber for Tyskerne — f. Eks. den tidligere Højesteretspræsident *Troels G. Jørgensen* — maa brændemærkes saa eftertrykkeligt, at de for al Fremtid er døde Mænd.

Det er imidlertid Hensigten med denne Artikel særlig at advare mod den Kategori af Medborgere, som med fanatisk Iver har sluttet sig til Modstandsbevægelsen, da Befrielsen kom eller maaske fem Minutter før. Vi har i disse Dage oplevet en Række sidste Dages Hellige, som i Tale og Skrift og al anden i Dag ufarlig Handling optræder som Frihedsbevægelsens Helte og Lobhudlere. Det er Folk, som under en meget stor Del af Besættelsen paa Grund af deres Forhold til Tyskland og deres Modsætningsforhold til Frihedsbevægelsen har placeret sig uden for den omfattende danske Front mod Nazismen. Ikke alle disse har forstaaet, at man i det mindste kan forlange saa megen Pli af dem, at de stilfærdigt holder sig i Baggrunden, men adskillige af dem søger nu at camouflere sig som bombastiske Frihedskæmpere. National Anstændighed kræver, at der protesteres mod denne Forløjethed. Vi skal derfor nævne nogle Eksempler:

Det har virket lidet overbevisende at se den Enstemmighed, hvormed saavel Hovedstads- som Provinspressen lovpriser Sabotage og Modstandsbevægelse nu, hvor Sejren er vundet. Vel ved vi, at adskillige af Pressens Folk efterhaanden sluttede sig til Modstandsbevægelsen, men Hyldestartiklerne har i adskillige Tilfælde været skrevet af Redaktører og Journalister, som under Besættelsen gik langt over Stregen i Retning af akse- venlige Artikler. Lad os her som Eksempler blot minde om *Jørgen Bast* og *Anker Kirkeby*.

Der er Værnemagere som Direktør *Albertsen*, »Mester Dress«, Medindehaver af Firmaet »Carltop«, som under Kri- gen beskæftigede adskillige Hundrede Arbejdere med Uniformssyning for Ty- skerne, havde tyske Gæster paa sin Bopæl »Wesselsminde«, støttede »Fædrelandet« økonomisk og afkrævede sit Perso- nale Arieattest, men som i den sidste Tid fik kolde Fødder og støttede Friheds- bevægelsen med store Beløb; han har i disse Dage kørt rundt i Bil med Friheds- kæmper-Armbind!

Eller hvad mener man om den nazi- stiske Baron *Rosenørn-Lehn*, som i Dag optræder paa sit Gods med Frihedsbe- vægelsens Armbind?

Der er rundt omkring i Landet Borg- mestre og Byraadsmedlemmer, som ved enhver Lejlighed har taget Stilling imod Frihedsbevægelsen. Det er en ærlig Sag, for enhver har Lov til at have sin Men- ning. Men det er ikke længere nogen ærlig Sag, naar de samme Folk efter Be- frielsen flere Steder er mødt op og har hyldet Frihedsbevægelsen og vore allie- rede Befriere. Saa maa vi have Lov at protestere og karakterisere det som Hyk- leri og Opportunisme.

Vi ønsker ikke at saa Splid mellem dem, der kæmpede aktivt i Frihedsbevæ- gelsen, og dem, der stod udenfor og maa- ske i Begyndelsen havde svært ved at frigøre sig for de officielle Paabud om Ro og Orden. Det er rigtigt, hvad *Mogens Fog* sagde i sin Radiotale, at »den aktive Modstands Mænd og Kvinder skal ikke danne nogen Klan, ingen Stat i Staten. Der har aldrig været og skal aldrig op- staa noget Skel mellem Frihedskæmperne og Folket.« Vi har alle gennemgaaet en Udvikling i disse Aar, og det er ingen Skam i Besættelsens første Tid at have bedømt Midlerne forskelligt, naar blot Maalet var det samme. Men der er visse Kolbøtter, man ikke kan foretage uden at sætte sin Værdighed over Styr. Og Gud fri os fra de »Venner«, som i sidste Øjeblik søgte at hoppe paa Vognen for at sikre sig en god Plads.

For Frihedsbevægelsens Mænd og Kvinder var Kampen bitter Alvor uden nogen Form for Chancerytteri. Og der er Forskel paa at vove Livet og at redde Pelsen.

Det kgl. Biblioteks illegale Samling

Det kgl. Bibliotek har anmodet »Frit Dan- mark« om at være Biblioteket behjæl- pelig med at tilvejebringe en saa komplet Samling af illegale Blade, Løbesedler, Bø- ger, Billedhefter og alt andet illegalt Ma- teriale som muligt. Som det vil huskes, kon- fiskerede Gestapo en stor Del af den Sam- ling, som det kgl. Bibliotek allerede havde skabt, og ved Shellhusets Brand gik dette Materiale op i Luer.

Det vil af Hensyn til Eftertiden være af meget stor Betydning, at der i hvert Fald eet Sted i Danmark findes en nogenlunde komplet Samling af alt, hvad der illegalt er udsendt i Besættelsesaarene, hvadenten det er trykt, duplikeret eller hektograferet. »Frit Danmark« henstiller derfor indtræn- gende til alle vore Læsere, specielt til vor- Provinsgrupper, snarest muligt at indsamle, hvad der maatte eksistere af lokale eller faglige illegale Skrifter og Blade og at ind- sende dem enten til Det kgl. Bibliotek, Kø- benhavn K. eller til »Frit Danmark«s Re- daktion, hvorfra de saa vil blive afleveret til Biblioteket.

Forhenværende Højesteretspræsident
Troels G. Jørgensen.

Prof.. Dr. phil. Gudmund Hatt.

Kontorchef i Erhvervsraadet
cand. polit. Niels Lindberg.

Skolekonsulent, cand. mag.
F. C. Kautund-Jørgensen.

VORT FORHOLD TIL TYSKLAND

Medlem af Danmarks Frihedsraad og F.D.s Redaktionskomité,
Professor C. A. Bodelsen, skriver om Danmark og Tyskland:

Da Tyskland brød sammen i Efteraaret 1918, troede de fleste Danskere, at den Tid var forbi — i hvert Fald for en uoverskuelig Fremtid — hvor det kunde frembyde en Fare for vor Fred, Uafhængighed og Sikkerhed. Grænsedragningen og den sønderjydske Mindretalsordning, som langt den største Del af det danske Folk stod bag, var ikke dikteret af Frygt, men af Retfærdighedssans, og en Moderation, som nu engang ligger os i Blodet.

Efterhaanden som der viste sig Tegn til, at Tyskland var ved at komme op igen, blev vore Motiver til Forsonlighed og Medgørlighed maaske knap saa rene. Som det eneste Medlem af Folkeforbundet undlod vi at protestere mod Rhinlandets Militarisering, og i 1938 underskrev vi den Ikke-Angrebspagt som Tyskland tilbød os, til Trods for at vi vidste, at den ikke var værd det Papir, den var skrevet paa, og til Trods for at Norge og Sverige foretrak at afvise Tilbudet.

Disse Forsøg paa at formilde Hitlers voksende, magtbegærlige Tyskland, var naturligtvis haabløse. Man kan ikke formilde en Kvælerslange ved at klappe den paa Ryggen eller smile til den. Men der var dog en Undskyldning for os; det gamle Folkeforbund saas mere og mere tydelig at have spillet fallit, og fra Stormagterne udeblev de Signaler til Samling og til Modstand mod Hitlers Krav, som man ventede paa.

Nu har vi atter engang oplevet Tysklands Fald, og denne Gang ligger Situationen væsentligt anderledes. Hvis Nationer overhovedet kan lære noget, maa de Allierede formodes at have lært, at Tyskland ikke igen maa blive en mægtig Militærstat. Den nye internationale Organisation, »De Forenede Nationer« bliver ganske anderledes stærk end det gamle Folkeforbund. Den vil faa Myndighed til at gribe ind med militære Magtmidler mod den, der igen prøver at true Medlemsstaters Fred og Selvstændighed. Og denne Gang er Amerika med.

Den Tid er forbi, hvor Danmark kan lurepasse af Frygt for at den tyske Militarisme skal komme op igen. For os er der een altoverskyggende udenrigspolitisk Interesse: at en Gentagelse af Begivenhederne 1940—45 forhindres. Vi maa gøre os klart, at der intet er at vinde ved at krybe for Tyskland. Intet Kryberi kan redde os fra et nyt 9. April, hvis den tyske Mili-

tarisme kommer til Magten igen. Vor hele Eksistens afhænger af, at de Kræfter, der staar bag de forenede Nationer, kan bevare Freden og Sikkerheden, og vi maa med vore beskedne Midler slutte op bag disse Kræfter i saa stor Udstrækning, som det forlanges af os.

De førende Magter i denne Organisation vil blive Amerika, England og Rusland. Ingen af dem har i det sidste halvandet Hundrede Aar givet os Anledning til Frygt eller Mistanke. Tværtimod, vi staar i Gæld til dem, som dem der befriede Verden fra det nazistiske Mareridt. England og Amerika har vi længe agtet og forstaaet. Overfor Rusland er Forstaaelsen blevet vanskeliggjort ved en mangeaarig Mistæneliggørelseskampagne, som nu forhaabentlig hører op.

Af mange vil det blive følt som noget ubehageligt, at vor gamle Neutralitetspolitik skal opgives — og det er klart, at Neutraliteten i overleveret Forstand er uforenelig med Medlemskab af de forenede Nationer. Vi maa trøste os med, at den i de sidste 100 Aar kun har eksisteret paa Papiret og aldrig har kunnet bestaa længere end vor store Nabo vilde.

Hvordan bliver da vort Forhold til Tyskland? Besættelsen har efterladt Saar, som det vil tage Tid at læge — Mord og Ødelæggelse og ruinerede Statsfinanser — og selv efter at de er lægt, vil Arrene minde os om, hvad vi har gennemgaaet, forhaabentlig saa grundigt at vi gør, hvad der er menneskeligt muligt for at forhindre en Gentagelse. Det kan næppe undgaas, at Tyskland vil blive — mildt udtrykt — upopulært her i Landet i mange Aar, ligesom det vel vil blive det alle andre Steder i Verden. En vis Vagsomhed er heller ikke af Vejen overfor et Land, der saa ofte har vist sig at være et Voksested for Ideer, der er Gift for os. Men vi Danskere er et godmodigt Folk. Om Hævngherrighed overfor den slagne Fjende, vil der ikke blive Tale. Til syvende og sidst maa vi sætte vore Forhaabninger til det Sidelagsskifte i det tyske Folk, uden hvilket vi hverken kan arbejde eller hvile i Tryghed. Den Dag, da et demokratisk Tyskland finder Ledere, der ikke drømmer om Erobring og Magt, men som vil føre deres Nation ind i et virkeligt »nyt Europa«, et Samarbejdets Europa, vil vi ogsaa være med til at byde det velkommen.

Ingen tvang de danske Værnemagere

(fortsat fra Side 3)

Det vil — i Afsnit 4 nedenfor — vise sig, at alene Besvarelsen af Spørgsmaal 2 i næsten alle Tilfælde afgiver tilstrækkelig Basis for en alvorlig Kritik af Værnemagerne.

Det maa stadig betones, at der ikke har været Tale om, at nogen har været tvunget til at arbejde for Tyskerne. Der har aldrig været Tale om Tvang, i det mindste ikke før den 29/8 1943.

Det er interessant at bemærke, at en halv Snes af vore mest kendte og mest ansete danske Entreprenørfirmaer helt har undgaaet at udføre Værnemagtsarbejder.

Grundet paa den almindelige Udvikling af Krigssituationen og Forholdene herhjemme i Danmark fik en Del af de organiserede Firmaer »kolde Fødder« efter den 29/8 1943, og i 1944 har flere af Firmaerne søgt at afvikle de tyske Arbejder, hvilket delvis er lykkedes.

Det er interessant at sammenholde disse Firmaers Appetit paa Værnemagtsarbejderne med Situationen i Danmark: indtil den 29/8 1943 under Scavenius-Regeringen var Værnemagtsarbejderne en stor Forretning for disse Firmaer. I Slutningen af 1943 bliver Firmaerne betænkelige, og i 1944, da Krigssituationen brat ændrer sig, vinder Betænelighederne Overhaand, og nogle af Firmaerne spekulerer nu paa, hvorledes de efter Krigen kan rehabilitere sig bedst muligt.

»Sic transit gloria mundi!«

3) Beskæftigelsen ved Værnemagtsarbejderne:

I Aarene 1940—44 laa Beskæftigelsen ved de tyske Værnemagtsarbejder omtrent saaledes, som nedenstaaende Oversigt udviser (Tallene er noget usikre):

Organiserede Arbejdere ved tyske Anlægsarbejder:

I 1940	ca. 8—10.000	Arbejdere
i 1941	» 3—5.000	»
i 1942	» 20—25.000	»
i 1943	» 30—40.000	»
i 1944	» 50—60.000	»

Man har maksimalt været oppe paa ca. 70.000 Arbejdere, eksempelvis i April 1944: 73.600 Arbejdere, hvoraf de fleste var beskæftiget i følgende Amter: Odense, Vejle, Randers, Ringkøbing, Ribe, Hjørring, Aalborg, Viborg, Haderslev. Det drejer sig altsaa om en meget betydelig Beskæftigelse. Desuden har en Del uorganiserede Arbejdere — i 1944: 20.000 — været beskæftiget f. Eks. fra Landbruget.

Ved Automobilreparationer var desuden beskæftiget 4—5000 Mand paa Værksteder rundt omkring i Landet.

Entreprenørerne kan ikke skyde sig ind under, at de var nødt til at beskæftige deres Arbejdere. Et Entreprenørfirmas faste Stab er nemlig ganske lille. Udover Personer til Administration og Arbejdsledelsen er til Firmaet kun knyttet nogle faste Formænd o. lign. Arbejdere og de løse Formænd afskediges, naar et Arbejde er afsluttet og Entreprenørfirmaet har herefter ingen Forpligtelse af nogen Art overfor de løse Folk.

4) Entreprenørernes Fortjeneste ved de tyske Arbejder:

For at føre nogen Priskontrol med »visse Entreprenør- og Byggearbejder for den tyske Værnemagt her i Landet« blev der den 1. Maj 1941 af Udenrigsministeriet nedsat et særligt Udvalg, som detses udøvende Organ blev udnævnt en Kommitteret i Industrisager, Direktør Axel Odel. Ved »Loven af 9. Marts 1943 om Pris- og Lønkontrol ved visse Arbejder for udenlandsk Regning« blev der skabt Lovhjemmel for Udvalgets Arbejde. Den Kommitterede udgav 15. Oktober 1943 nogle Bestemmelser vedrørende Priskontrol med disse Arbejder (Handelsministeriet havde tidligere i en Bekendtgørelse af 23. December 1941 udgivet nogle foreløbige Bestemmelser

herom), men disse Bestemmelser har næppe været efterlevet i tilstrækkelig Udstrækning for Entreprenørarbejdernes Vedkommende.

I Bestemmelserne fastsættes, at enhver Entreprenør skal føre Regnskab paa en bestemt meget fornuftig Maade og hans Nettofortjeneste maa højst ligge paa 6 pCt. plus 20 pCt. Tolerance, altsaa ialt højst 7,2 pCt. af Selvkostprisen. Dersom en Efterkalkulation af Nettofortjenesten har forøget dette Beløb, skal Entreprenøren indbetale det overskydende Beløb til Danmarks Nationalbank.

Dette lyder jo særdeles fornuftigt, men hidtil har faa Entreprenører indsendt deres Efterkalkulationer og kun meget faa Efterbetalinger er sket. Den iværksatte Kontrol med Entreprenørarbejder har heller aldrig kunnet være effektiv; den indskrænker sig til at være en Kontrol af de Papirer, der bliver indsendt. Der savnes en virkelig Kontrol med stedlige Kortollanter paa Arbejdspladserne for at overvåge, om de paa Optegnelserne figurerende Arbejdsydelse og Materiale mængder virkelig er præsterede eller ej.

Kontrollen blev altsaa i høj Grad vanskeliggjort af, at der navnlig de to sidste Aar har været svindel i høj Grad paa de tyske Arbejdspladser. Hvem der har svindlet, kan ikke afgøres nu, men en Del af de førnævnte Outsider-Firmaer, Vognmænd etc. maa vel antages at have Hovedparten af Skylden. Svindelen er udført paa mange Maader, f. Eks. har man undertiden ladet Formændene eller Arbejderne selv udfylde Lønningslisterne, idet Firmaet har underskrevet dem in blanco. Ofte har man optalt den samme Leverance flere Gange, f. Eks. den samme Lastbil med Cement kører flere Gange ind og ud forbi Arbejdspladserens Kontrol. Man har i et stort Antal Tilfælde paaført Arbejdstimer, der enten slet ikke eksisterede, eller i hvilke der praktisk talt intet Arbejde blev udført, f. Eks. Arbejdstimer til en Rutebil fuld af Folk, der køres til Arbejdspladser, faar udleveret Skovl og herefter bliver sendt hjem igen uden at arbejde.

Der kunde opregnes en Mængde lignende Eksempler, som er kendt af enhver, der har været i Nærheden af tyske Arbejdspladser.

Derved er den faktiske Løn skruet op til ofte at staa i Misforhold til den præsterede Arbejdsydelse.

Paa de tyske Arbejdspladser er der i Reglen blevet arbejdet med en 70 Timers Uge, nemlig 10 Timer om Hverdagene samt om Søndagen, dog gik man efterhaanden over til at holde hveranden Søndag fri. Med denne Arbejdsuge giver de overenskomstsmæssige Lønssatser en Ugeløn paa 150—200 Kr., dersom der arbejdes paa Dagløn. Dersom der arbejdes paa Akkord, ligger Lønningen betydelig højere, undertiden paa 300—500 Kr. ugentlig. (Her maa man have i Erindring, at Arbejdernes Udgift til Kost og Logi nogle Steder har været urimelig høje, andre Steder, f. Eks. ved Vestkystens Arbejdspladser, har der dog været indrettet Lejre, hvor Arbejderne kunde bo for 4 Kr. daglig (Kost og Logi).

Hertil kommer som tidligere nævnt, at der ofte er skrevet »falske Timer« paa, hvorved Ugelønnen stiger yderligere. En Timefortjeneste fra 6 til 10 Kr. har ikke været ualmindeligt, ved særlige Arbejder har man endda Eksempler paa endnu højere Timefortjenester.

De organiserede Arbejdernes Løn niveau har i 1940—41 nogenlunde svaret til Overenskomsterne. I 1942 begynder det at knibe med at overholde disse, og i 1943 og 1944 bliver det mange Steder rent galt, som det vil forstaaes af ovenstaaende Fremstilling.

Vesterhavets dejlige Klitlandskaber er skæmmet og ødelagt af de tyske Forsvarsforanstaltninger, -gennemskåret af Løbegrave og Pigtraad og undermineret paa Kryds og tværs.

Det er imidlertid ikke alene Arbejderne, der har tjent paa de tyske Arbejder. For Formænd ligger Forholdene selvfølgelig paa tilsvarende Maade. Almindelige Formænd betales med 3—400 Kr. pr. Uge, Overformænd med mere. De unge Ingeniører paa Arbejdspladserne faar en maanedlig Løn paa 1000—1500 Kr. excl. Udetillæg og ofte excl. Repræsentation, Bil o. l. uden Begrænsning. Det var saaledes i økonomisk Henseende et rent Eldorado paa de tyske Arbejdspladser; selv om man naturligvis ikke kan bebrejde Arbejderne, at de har taget det tyske Arbejde i Stedet for at gaa arbejdsløse, saa gælder det samme ikke om de til Firmaet knyttede Ingeniører, Overformænd og Arbejdsledere. I det mindste kan man hævde, at Firmaernes ledende Ingeniører bør kritiseres alvorligt for deres Forhold under Besættelsesperioden, de har jo uden egentlig Nødvendighed gjort fælles Sag med Entreprenørfirmaernes Indehavere, og de har haft meget betydelige Indtægter ved det tyske Arbejde.

Disse Arbejdsledere har fuldt ud kunnet overse Forholdene, de har vidst, at Arbejderne blev ganske urimelig kostbare for den danske Stat. De kan ikke skyde sig ind under, at de kun var et lille Hjul i det store Maskineri.

Man maa stadig have i Erindring, at Entreprenørfirmaerne har været økonomisk interesseret i, at Udgifterne blev saa store som muligt, baade til Materialer og Arbejds løn, idet Firmaets Fortjeneste, som ovenfor nævnt udgjorde en bestemt Procentdel af den samlede Udgift. Det gjaldt derfor blot om at bruge mest muligt Ma-

Kaufmann og Frit Danmark

Ved den Fest, som Minister Kaufmann gav paa Angleterre for Repræsentanter for de danske Frihedskæmpere, fik Ministeren det første legale Nummer af Frit Danmark. Paa Billedet ses tre af vore faste Medarbejdere gennem Kamparene overrække Ministeren Bladet.

teriale og sætte flest mulige Arbejdere ind. Man har endog Eksempler paa, at visse Outsiderfirmaer ikke engang har betalt Arbejderne, men har stukket Pengene i deres egen Lomme!

Det følger af ovenstaaende Forhold, at en Efterkalkulation af en væsentlig Del af de udførte Arbejder vil vise, at de er mange Gange saa dyre, som de burde have været. Eksempelvis vil det vise sig, at Prisen for en Kubikmeter Beton eller en Kubikmeter Jord er formidabel, naar man har disponeret paa den anførte Maade. Dette er en af de væsentligste Indvendinger, som man kan rette mod de danske Entreprenørfirmaer, der har arbejdet for den tyske Værnemagt, selv i Tilfælde, hvor der ikke er Tale om egentlig Svindel. Naar man husker, at den danske Nationalbank har betalt alle Arbejderne med de førnævnte 1850 Mill. Kr., vil man uden videre forstaa, at dette for Danmarks Økonomi har spillet en meget uheldig Rolle. Disse Udbetalinger kunde have været reduceret meget betydeligt, maaske til omkring

Halvdelen af nævnte Beløb, dersom Arbejderne havde været administreret samvittighedsfuldt og Fortjeneste holdt indenfor de tilladte Rammer.

Efter ovenstaaende Forklaring er den tilladte Nettogevinst 6 à 7,2 pCt. af Selvkostprisen, altsaa Løjest ca. 100 Mill. Kr. — i sig selv et meget anseligt Beløb! Men det er meget sandsynligt, at den i Virkeligheden er meget højere, maaske 3 à 5 Gange dette Beløb — vi vil skønne mellem 300 og 500 Mill. Kr.! I det mindste har mange af »Svindelfirmaerne« tjent 50 à 100 pCt.

Det vil derfor være absolut paakrævet, at man efter Krigen foretager en grundig Gennemgang af disse Firmaers Regnskaber og trods alle Vanskeligheder søger at trænge til Bunds i Sagen, saaledes at den danske Stat ikke belastes mere end nødvendigt med disse Udgifter. De uheldige Firmaer maa altsaa tilbagebetale betydelige Beløb, uanset om de herved gaar falit. Paa dette Punkt maa man ikke være Uldsøden.

En hel Del af Outsiderfirmaernes Indehavere har utvivlsomt soldet Pengene op paa den sorte Børs, og de ejer saaledes intet, men de mere udspekulerede har maaske hensat en Del af Pengene i nye Maskiner eller i Ejendomme eller andre Værdier. Disse Værdier maa findes efter Krigen.

Det er beskæmmende at se, at danske Firmaer, baade »anerkendte« og Outsiderfirmaer i stor Stil har gjort sig Anstregelser for at faa overdraget Værnemagtsarbejder og i stort Omfang plejet selskabelig Omgang med tyske Officerer eller Embedsraad.

EFTERGIVENHED O

De to politiske Hovedstrømninger inden Besættelsen

I de sidste Aar har det været saadan, at den ene voldsomme Begivenhed er blevet skubbet i Baggrunden i ens Hukommelse af den næste, der maaske var endnu en Grad voldsommere. Vi vil derfor i denne Artikel minde vore Læsere om de Forhold i Besættelsesaarene, der skabte og udviklede Frihedsbevægelsen, hvoraf »Frit Danmark« var et af de første Resultater:

Den Politik, som de ledende politiske, administrative og organisatoriske Kredse førte — navnlig indtil den 29. August 1943 — tilsigtede at bevare dansk Styre, og for at opnaa dette gav man efter for tyske Krav, som stred afgørende mod dansk Retsopfattelse og rodfæstet Samfundsorden. En dansk Regering og dens Organer paatog sig at forvalte Landet i Overensstemmelse med det nazistiske Tysklands Ønsker. Forkæmperne for Indrømmelsespolitikken vil hævde, at de ved deres Handlinger skaanede Befolkningen for endnu større Lidelser. Til en vis Grad betød det dog kun en Forsinkelse af de tyske Forholdsregler overfor Folket, og i hvert Tilfælde *maa de Indrømmelser, der faktisk blev gjort, veje betydeligt tungere end de hypotetiske Overgreb, der blev undgaaet.* Man har det absolutte Indtryk, at Tyskerne opnaaede alle de Fordele, de i Virkeligheden havde Brug for — under Trusel om videregaaende Skridt i Tilfælde af Afslag — og at først Modstandsbevægelsens Indsats kom deres Ønsker paa tværs.

Den Pris, Landets officielle Ledere betalte for at bevare Regeringsmagt og Administration paa danske Hænder, var efter vor Opfattelse urimelig høj. Indadtil betød det alvorlige Brud paa det danske Samfunds demokratiske Livsførelse, som var grundlagt og udviklet i Overensstemmelse med Folkets Vilje; og udadtil placerede denne Politik os paa Linje med Hitlers Vasalstater snarere end blandt de undertrykte Nationer som Norge og andre.

Love, der tjente tyske Interesser.

De skiftende Regeringer fra 9. April 1940 til 29. August 1943 gennemførte og forvaltede en Række Love, som udelukkende tjente tyske Interesser og brød med Demokratiets Retsopfattelse. Dette gælder Strafferetstillægget af Januar 1941 og en Række senere Love og Forordninger, der fastsatte strenge Straffe for enhver Aktivitet, der kunde skade tyske militære og politiske Interesser. Det gælder Kommunistloven af August 1941, som i Strid med Grundloven udelukkede et bestemt politisk Parti af Folkestyrets Organer og lovfæstede Straf og Internering for dets Tilhængere. Det gælder en lang Række Forordninger og administrative Forholdsregler, hvorved der indførtes Pressezensur, Radiocensur, Mødeforbud o. l. paa Trods af Grundlovens Bestemmelser om Tale-, Trykke- og Forsamlingsfrihed. De danske Domstole viste sig villige til at se bort fra disse Loves og Foranstaltningers grundlovsstridige Karakter og behandlede i langt de fleste Tilfælde Sagerne i den Aand, Tyskerne ønskede.

Men ved Siden af disse aabenlyse Indrømmelser foretog Regeringerne adskillige Skridt, som i lige saa høj Grad stred mod dansk Retsopfattelse, og som end ikke formelt var vedtaget af Folkestyrets Organer. Det mest eklatante Eksempel herpaa var Interneringen af Kommunisten den 22. Juni 1941, der direkte muliggjorde Besættelsesmagtens Kommunist-Deportation i Efteraaret 1943. Af mindre Omfang, men af lige saa stor principiel Betydning var det, at adskillige Personligheder indenfor Presse, offentlig Debat, Administration etc. efter tysk Ønske blev fjer-

net fra deres Stillinger, naar de i deres Virksomhed ikke havde fulgt den officielle »Neutralitet« overfor Nazismen og Tyskland.

Regeringerne tolererede Hvervning af frivillige til de tyske Hære og Oprettelsen af Korps, der som Schalburgkorpset utilsløret tilsigtede nazistisk Aktivitet rettet mod den danske Befolkning. Men endnu væsentligere var det, at Regeringerne ikke alene tolererede, men direkte støttede Gestapos egenmægtige Arrestationer af danske Statsborgere. Efter at Historikeren, Dr. phil. Vilh. la Cour i Efteraaret 1941 havde afsonet en Straf, idømt ved dansk Domstol, for Udsendelse af en Pjece, blev han i Februar 1942 arresteret af dansk Politi og to Dage senere udleveret til Tyskerne. Dette dannede Indledningen til en selvstændig tysk Politiaktivitet i Danmark, som siden uafbrudt tiltog. Udover formelle Protester formaaede Regeringen ikke at sætte sig til Modværge mod disse eklatante Overgreb, og snart blev dansk Politi beordret til at medvirke ved Eftersøgning og Anholdelse af Personer, som det umiddelbart maatte udlevere til Gestapo uden nogen Form for Kontrol og Retsbeskyttelse.

Endelig gik Regering, Administration og ledende Erhvervs-kredse ind for en økonomisk Politik, som bidrog til at forlænge Krigen ved den Støtte, Tysklands Krigsførelse fik ved vor Eksport, og som samtidig forarmede Landet.

Udenrigspolitisk betød den officielle Kurs en Tilnærmelse til Tyskland. Dette var for saa vidt en Fortsættelse af Førkrigstidens danske Holdning overfor Naboen mod Syd, manifesteret baade i vor Stilling i Folkeforbundet, i vor nordiske Politik og i Afsluttelsen af Ikke-Angrebstraktaten i 1939. Men efter 9. April gav Danmark officielt Udtryk for en Vurdering af Krigsudfaldet, som viste sig forkert, og som i Besættelsens første Aar placerede vort Land i Rækken af Aksemagternes vilige Vasalstater. I adskillige Erklæringer, indledt med Scavenius' berygtede Udtalelse af 22. Juli 1940, tilsagde Regeringerne i mere eller mindre tydelige Vendinger Hitler vor Vilje til at indpasse os under Tysklands Førerskab i et kommende »Nyt Europa«. Afskedigelsen af de danske Gesandter, som erklærede sig uafhængige af en tysk-kontrolleret Regering, Deltagelsen i Østrumsforhandlingerne og Tilslutningen til Antikominternpagten (alt i 1941) var Milepæle paa Danmarks Vej mod en aksebehersket Fremtid.

Krigens dybeste Problem.

Ved Siden af disse diplomatiske Skridt bidrog vor faktiske Hjælp til tysk Krigsførelse gennem Industri- og Landbrugs-eksport til at skærpe vort Modsætningsforhold til de Allierede. Ligesom i indenrigspolitisk Henseende var det særlig katastrofalt, at denne Kurs blev gennemført af Kredse, der udgik af folkevalgte Organer, medens andre besatte Lande var blevet forsynet med Quislingregeringer.

Det er hævet over enhver Tvivl, at Indrømmelsespolitikken betød en stor Støtte for Tyskerne. De opnaaede ved vor Regerings Hjælp reelle Fordele, som de andetsteds maatte tilkæmpe sig under kraftig Modstand fra de undertrykte Befolkningers Side. De sparede Mandskab, som ellers maatte være sat ind for at forvalte Landet, og de kom uden om Vanskeligheden ved overhovedet at fremskaffe duelige danske Quislinger.

Men af større Betydning end den direkte Hjælp til Besættelsesmagten og den internationale Placering paa Tysklands Side i Krigen er efter vor Opfattelse Indrømmelsespolitikken

MODSTAND

IVENHED:

ler underholder sig med daværende Udenrigsminister Scavenius. De Herrer drøfter den lige underskrevne Antikomintern-Pagt.

ND:

Sabotage paa Andersens Radiofabrik, H. C. Ørstedvej.

moralske Virkninger. Det Forhold, at det ikke var Besættelsesmagten selv eller en lille Klike Landsforrædere, men derimod vore »egne« lovlige etablerede politiske og administrative Organer, som gennemførte de alvorlige Brud paa Folkestyrets Traditioner, maatte nødvendigvis bidrage til at svække Befolkningens demokratiske og nationale Aand. Den officielle Linje modvirkede Betæneligheder ved at stille sig til Besættelsesmagtens Disposition med Leverancer og Arbejdskraft. Regeringernes Udtalelser bidrog til at svække Folkets Fornemmelse af Krigens dybeste Problem: Kampen mellem autokratisk Diktatur og Demokrati. Myndighedernes energiske Forholdsregler overfor enhver, som handlede mod Tysklands Interesser og de stædige Opfordringer til »Opretholdelse af Ro og Orden« svækkede Befolkningens Kampkraft. Baade i offentlige Udtalelser og i interne Partiinformationer gik man stærkt i Rette med Modstandsbevægelsen og benyttede herved en Sprogbrug (»Komministre og Chauvinister« etc.), som laa betænkeligt nær op ad den nazistiske. Samtidig med at Politi og Domstole blev sat ind overfor dem, der vilde deltage i Krigen mod det nazistiske Diktatur, tilføjede Indrømmelsespolitikens Tilhængere gennem deres aandelige Paavirkning det demokratiske Sindelag endnu større Skade. Det forberedte Jordbunden for den direkte og fuldtone nazistiske Agitation, som den siden — efter 29. August — fik Lejlighed til at udfolde sig.

Selv efter at vi havde afgivet Regeringsmagten, kom ledende Kredse Besættelsesmagten til Hjælp, saaledes ved »Mord-Erklæringen« i Januar 1944, der bidrog til at udviske Forskellen paa politiske Nazi-Mord og Stikkerdrab, og ved deres Indgriben i Folkestrejken i Sommeren 1944, hvor de opfordrede til Kapitulation, før Tyskerne havde gjort nogen som helst Indrømmelse.

Nu efter Krigens Afslutning vil de Kredse, som bar »Scavenius-Politikken« hævde, at de ved deres Handlinger har dannet et »Læbælte« om Modstandsbevægelsen. Men det er ikke rigtigt. Erfaringerne fra andre Lande, som var okkuperede, viser, at Modstandsviljen og Modstandsevnen paa ingen Maade har været mindre, hvor Tyskere eller Quislinger sad ved Styret. Det var i Danmark paa Trods af — ikke i Ly af Indrømmelsespolitikken, at Befolkningens antinazistiske Sindelag modnedes til Handling.

Hvad betød Valget i 43?

Indrømmelsespolitikken, som den her er skildret i sine faktiske og aandelige Virkninger, blev anlagt og gennemført af de fem samarbejdende Partiers førende Politikere, af ledende Organer indenfor Administration, Etater, Erhvervsliv og Fagbevægelse. Den havde utvivlsomt en solid Basis i Befolkningen i Besættelsens første Aar, da der endnu ikke var sket iøjnefaldende Brud paa Tyskernes »Løfte« om ikke at blande sig i vore indre Anliggender. I Danmark fik den tyske Infiltration et særlig langsomt og snigende Forløb; med en dansk Regeringsudøvelse som Stødpude, med en Presse, som villigt eller nødtvungent agiterede for »Forstaaelse« med Besættelsesmagten og med en haardhændet Censur som Hemsko paa en offentlig Debat forsinkedes yderligere Folkets Forstaaelse af, hvad der skete i Landet. Alligevel voksede Oppositionen mod den officielle Kurs sig stærk i Løbet af Aarene 1941 til 42 og ved Rigdagsvalgene i Marts 1943 turde Partierne ikke lade Befolkningen tage Stilling til Indrømmelsespolitikken, men fremstillede Valgets Problem som en almindelig Demonstration for Demokratiet. »Frit Danmark«s Hovedledelse indtog før Valget den Stilling at opfordre til at stemme — som Udtryk for Tilslutning til Demokratiet — men stemme blank for at undgaa, at Valgresultatet trods Partiernes Parole skulde blive udlagt som en Støtte til Scavenius' Kurs. Det gik, som vi frygtede: Nogle af Politikkerne søgte virkelig i Modstrid med deres Valgagitation at tyde Valgets Udfald som en Bemyndigelse til Regeringen til at fortsætte sin Linje, men denne Tilslutning fik ingen Betydning,

fordi Folket nogle Maaneder senere, i Juli—Augustdagene 1943, gennem Strejkerne klart gav Udtryk for, at det fandt Forholdene utaalelige. Betydningen af, at Folkets antinazistiske Sindelag blev bekræftet overfor Omverdenen gennem Valgdeltagelsen, skal ikke underkendes, men det maa stærkt understreges, at *det ikke var Scavenius' Politik, der blev forelagt Folket til Bedømmelse ved denne, den eneste Lejlighed, der gaves.*

Indrømmelsespolitikken ebber ud.

Ved Begivenhederne, der afsluttedes den 29. August, fandt Indrømmelsespolitikken i det store og hele sin Afslutning. Under Pres af den voksende Modstand, saa Tyskerne sig nødsaget til at opstille Krav, som ingen Regering kunde imødekomme uden at miste enhver Tillid hos en demokratisksindet Befolkning. Meget mod deres Vilje maatte Tyskerne tvinge en Regering bort, som havde fulgt dem langt, og alle deres Bestræbelser for at lokke nye Mænd til Styret faldt til Jorden. Dansk Civiladministration fortsatte, og selv om der ogsaa under de nye Tingenes Tilstand blev vist Eftergivenhed paa flere Punkter, hvor man efter vor Opfattelse burde have staaet stejlt, var dog Besættelsens sidste Fase overvejende præget af et klart Modsetningsforhold mellem dansk og tysk. Denne Periode har betydet overmaade meget for den danske Befolknings Moral, for Svækkelsen af den tyske Krigsindsats og for vort Lands internationale Stilling.

Det er den danske Modstandsbevægelses Indsats, der danner Baggrunden for denne Udvikling.

Den danske Modstandsbevægelse mod Besættelsesmagt og Nazisme blev baaret frem af de samme Bevæggrunde som Modstandsbevægelserne i andre okkuperede Lande. Tilskyndelsen til at sætte sig til Modværg med de Midler, den militære Overmagt levnede, var af dobbelt Natur: følelsesmæssig og realistisk. For mange var den væsentligste Driykraft den Krænkelse, der tilføjedes vort Land ved at blive besat af en fremmed Militærmagt, ovenikøbet en Magt, der allerede een Gang før i nyere Tid har overfaldet os uprovokeret. For andre var det afgørende de officielle og geheime Retsbrud og Overgreb, som Besættelsen medførte. Det bærende i Modstandens følelsesmæssige Motiver var saaledes det samme, som har besjælet ethvert undertrykt Folkeslag i Historiens Løb, men ogsaa en levende Fornemmelse af Demokratiets sande Indhold. Disse Tilskyndelser vilde utvivlsomt i sig selv have affødt en Modstandsbevægelse, men samtidig støttedes de af rationelle Betragtninger. De, der bevidst ønskede Folkestyrets Sejr overfor det nazistiske Despoti, maatte opfatte det som formaalstjenligt, at ikke alene de krigsførende Magter, men ogsaa de undertrykte Folk bidrog til at svække Fjenden. Selvom de afgørende Slag naturligvis maatte falde i Felten, demonstrerede det dog ved Eksempler fra Norge, i hvor høj Grad en stærk og organiseret Modstandsbevægelse formaar at ramme den tyske Kampkraft. Hvor lidet det end vejede til, at et Land af vor Størrelse og med vore Muligheder satte sig op imod en overmægtig Fjende, betød det dog baade ideologisk og reelt en Svækkelse. Det specielle og for saa vidt tragiske ved Modstanden i Danmark var, at den i de første Aar maatte kæmpe paa en dobbelt Front: baade mod Fjenden og mod Landets officielle Styre.

Modstandens største Manifestation: Folkestrejkerne.

Modstandsbevægelsen tog Fart fra Slutningen af 1941, baade i sin spontane og organiserede Form. Fra Begyndelsen af 1943 kan man regne med, at den havde Majoriteten af i hvert Fald Bybefolkningen bag sig, hvadenten det gav sig Udslag i aktiv Medvirken eller blot i almindelig Sympati. Der er næppe Grund til at uddybe de Former, hvorunder Kampen mod Nazismen blev ført. Den frie »illegale« Presse har været opinionsdannende i Landet. Baade ved sin fyldige Oplysning om de Forhold, som Dagspresse, Radio o. s. v. ikke maatte omtale, og ved sin

principielle Stillingtagen har den frie Presse vakt Modstands-aanden og skabt den Baggrund for de direkte Kamphandlinger mod Tyskerne, som var nødvendige for deres Gennemførelse. Men de væsentligste Kampmidler har dog været Sabotagen og Folkestrejkerne. Om Sabotagens reelle Betydning kan der ikke tvivles, naar man erindrer, hvor energisk Tyskerne har bekæmpet den. Men ogsaa som Stimulans for Befolkningens Modstandsvilje har Sabotagen haft umaadlig Indflydelse. Og den mere militært organiserede Modstandsbevægelse har med Kraft gjort sin Indsats til Støtte for den allierede Krigsførelse.

De forskellige Organisationer og Grupper, som har været aktive i Kampen, er for Størstedelens Vedkommende opstaaet spontant og spredt. Men efterhaanden fik de et ledende Organ i Danmarks Frihedsraad, der blev oprettet i Sommeren 1943 ved Repræsentation af de største underjordiske Initiativer. Frihedsraadet har haft sin Betydning dels indadtil ved at sætte Modstanden i System og afstikke Grænserne for dens Udførelse, ofte retledende overfor begyndende »Vildskud«, dels ved udadtil at optræde som Talerør for den danske Frihedskamp baade overfor Ind- og Udland.

Ved Siden af den organiserede Modstand, der fandt Sted gennem fri Presse, Sabotage, Frihedsraad etc., har der været stadig flere og stærkere spontane Udslag af Modstandsvilje. Under Besættelsens første Aar gjorde bl. a. Dansk Ungdomssamvirke et stort Arbejde for at vække Sansen for Demokratiets Goder i Befolkningen. Desværre blev Ungdomssamvirket senere snarere en Hemsko paa Frihedskampen, fordi dets Ledere støttede Indrømmelsespolitikken paa et Tidspunkt, hvor den havde ført til talrige eklatante Brud paa Demokratiets Idé. — Fra et stort Antal Menneskers Side, baade i offentlige og private Hverv, i Organisationer og paa Arbejdspladser, blev der drevet en maalbevidst Obstruktion imod tysk Arbejde og tysk-dikterede Bestemmelser, hvilket i høj Grad reducerede Landets Udnyttelse som Produktionsbasis og modarbejdede saavel den nazistiske Infiltration af vort Samfund som Regeringernes Forsøg paa at komme Frihedsbevægelsens Mænd til Livs. *Men de stærkeste spontane Udtryk for Modstands-aanden blev dog de store Folkestrejker i Sommeren 1943 og Sommeren 1944.* De første førte til den »29. August«, som alle Parter dog anser for en skelsættende Begivenhed i Danmarks Historie. De store Strejker bidrog ved deres sejrige Gennemførelse til at svække Tysklands Autoritet paa et kritisk Stadium af Krigen.

Modstandsbevægelsens Værdi erkendes.

Det maa fremhæves, at Strejkerne trods alle Paastande om det modsatte, ikke var tilstræbte eller organiserede. Deres eneste Aarsag var, at Folket følte de tyske og nazistiske Overgreb utaalelige og hellere tog Kampen end bøjede sig for Overmagten.

Indrømmelsespolitik og Modstandspolitik er i denne Fremstilling sat op mod hinanden som de to Hovedstrømninger i Besættelsestidens Historie. Men det skal fremhæves, at der henimod Krigsafslutningen ikke var det skarpe Skel mellem de to Retningers Forkæmpere og Tilhængere som for nogle Aar siden. Der har til Stadighed været adskillige Personligheder baade i Administration, Politik og indenfor Erhvervsliv og Organisationer, som tænkte og følte i Overensstemmelse med Modstandsbevægelsen, selvom de i mange Tilfælde afholdt sig fra at opponere mod den officielle Linje. Og efterhaanden — navnlig efter 29. August — har flere og flere af Indrømmelsespolitikkenes oprindelige Fortalere erkendt Modstandsbevægelsens Betydning og ydet den Sympati og Støtte.

Naar vi dog anser det for nødvendigt umiddelbart efter Besættelsens Ophør at pege paa den Strid, der har staaet i Landet, skyldes det ikke alene, at *begaede Synder ikke bør blive glemt, men ogsaa, at der ligger to forskellige principielle Betragtningssæt bag de to Retninger.*

Den officielle Politik har angivet som sit Formaal, at den vilde skaane Befolkningen for materielle og fysiske Lidelser.

(Fortsættes Side 15)

I FORARGELSENS TEGN

Denne Artikel er skrevet af H. G. Olrik, tidligere Kontorchef i Generaldirektoratet for Statsbanerne.

Den 9. Maj 1945 om Aftenen meddeltes det officielt af Trafikministeren, at Generaldirektør P. Knutzen »paa Regeringens Henstilling har taget Orlov fra sit Embede, saalænge en Undersøgelse af hans Forhold under Besættelsen staar paa« — han blev, som man ved, Søndag d. 6. Maj arresteret men atter løsladt »med fuld Honnør og Tjenestepistol«, hed det i »Berl. Tid.« Dagen efter! — og samtidig blev Generaldirektøren anmodet om at fritage Trafikinspektør af 2. Grad M. B. Hedegaard for Tjeneste »i Henhold til en Regeringsbeslutning om Tjenestefritagelse for Personer, hvis Forhold under Besættelsen har fremkaldt Tvivl om deres fortsatte Forbliven i offentlig Tjeneste«. Senere er det oplyst, i »Morgenbladet« for den 16. ds., at 325 Tjenestemænd i Statsbanernes Generaldirektorat i en Skrivelse havde bedt Ministeren for særlige Anliggender, Dr. Mogens Fog, om at Trafikinspektøren maatte blive fjernet straks fra sin Tjeneste i Sølvgadens Kaserne, fordi man nærede Mistillid til ham. idet hans Forhold flere Gange »havde været Grundlag for Kritik i den engelske Radio og i den illegale Presse«, og fordi han »nu optræder i Kommandostilling blandt Frihedskæmperne i Kasernen«, hvorved man følte sig pinlig berørt.

Dagen for denne i dansk Embedsmands-Historie vistnok enestaaende Henvendelse er ikke oplyst: at Adressen havde 325 Underskrivere vil vel nok sige at en meget væsentlig Del af Tjenestemændene i Generaldirektoratets Kontorer, høje og lave tilsammen er enedes herom — men mon det var paa Grundlag af dette, at Regeringen fjernede Trafikinspektøren? eller har den selv haft Initiativet? og, spørger man videre, har den ogsaa selv taget Initiativet overfor Hr. Knutzen, eller er han blevet »meldt« paa lignende Maade? og isaafald af hvem? og med hvilken Motivering?

Alt det faar man nok engang at vide; men der er vist allerede nu ingen, som er i Tvivl om, selv om det endnu ikke er sagt, at det man ikke blot i Tjenestemandskredse har følt sig ilde berørt af ved de to Tjenestemænds Forhold under Besættelsen, er deres Stilling til Den dansk-tyske Forening, som blev stiftet i Maj—Juni 1940, efter Sigende paa den daværende danske Regerings Initiativ, men vel ret-

tere efter den tyskes, og hvori Hr. Knutzen var Formand (ulønnet?) og Hr. Hedegaard lønnet Sekretær og begge vedblev at være det, lige til Foreningen revnede efter 29. August 1943, da man omsider fik Vejret i videre Kredse. Men det vil atter sige, at havde Nazismen sejret, vilde de to Herre og Foreningens øvrige Bestyrelse og Garanter have været i Salveten og med Piber og Trommer være vandret ind i den nye Tingenes Orden og dér have høstet en gylden Løn for deres Virksomhed.

At denne Forening fra sin Start var et Forargelsens Tegn over det hele Land, er ikke ukendt og tjener til Folkets Ære. Især hæftede man sig ved Hr. Knutzens udfordrende,

overdrevent tyskvenlige Indstilling — han gjorde det sandelig uvilligt, spillede som en Fisk i Vandet og nægtede sig intet i Retning af tyskorienterede Foredrag hjemme og ude med dybe, beundrende Buk for »store Bror«, som han kaldte vore Fjender, utidige Taler og en aldeles upassende Optræden med Middag i Sølvgadens Kaserne paa en 9. April for tyske Gæster (hvoriblandt en velkendt tysk Spion, der havde Plads ved Hr. Knutzens Sidel), sammenblandet med danske Statsbane-Tjenestemænd, der vel

Generaldirektør Knutzen har i Aarevis gjort sig fortjent til at modtage Udmærkelsen fra det tredje Rige. Her overrækker Minister Renthe-Fink Generaldirektøren Verdienstkreuz von Deutschen Adler mit Stern.

var »tvunget til at gaa frivilligt med«, og som maa have følt sig uhyggeligt tilmode ved denne »Tjeneste« — skulde man tro.

Men skal Trafikinspektør Hedegaard nu drages til Ansvar for sin Del i Skandalen, saa maa det saa stærkt som muligt pointeres, at den, der fik ham til at spille med i denne modbydelige Komædie, var hans Overordnede, hans højeste Chef. Naturligvis kunde han — og Hr. Knutzen selv — have sagt Nej til overhovedet at lave en dansk-tysk Forening og netop paa dette Tidspunkt; det maa have staaet dem som enhver ærekær Mand frit. Skammen og Ulykken ved ikke at have gjort det rigtige, ved at have holdt paa den gale Hest i en given Situation er lige stor for enhver, der stilles overfor et Krav, en Fristelse, en »Opgave«, hvor et Valg: skal—skal ikke maa træffes; men det vil dog vist enhver begribe, at foreslaar den højeste Chef for en Etat en ganske subaltern Tjenestemand at paatage sig noget, et Hverv ell. lign., som maaske kan indbringe ham visse Fordele, Guld eller Ære eller begge Dele, saa skal der ogsaa, naar det drejer sig om noget ikke direkte »tjenstligt«, en meget fast Karakter, et meget kraftigt Hold i sig selv og en god flair til for at kunne sige Nej — og fastholde dette.

Disse Egenskaber havde Hr. Hedegaard altsaa ikke!

Hr. Knutzen har jo ogsaa sikkert bedyret, at nogen Risiko var der ikke Tale om, naar han selv var Foretagendets Førstemand — og derfor falder Ansvaret desto tungere paa Hr. Knutzen, og Hr. Hedegaard skal absolut ikke dømmes strengere end den, som fik ham til at gaa i Gyngen. Her er vi ved et springende Punkt, og det, som har faaet mig til at skrive disse Linier.

Der lyder idag fra mange Sider til Regeringen og andre raadende Faktorer et bestemt og tydeligt Krav: lad ikke os Menigmand faa det Indtryk, at *man, som i de slette gamle Dage, af »særlige Hensyn«* hænger de smaa Tyveknægte og lader de store løbe, lader Forargelsen have frit Slag paa den lille uheldige Mand, som vittelig kom i Fedtet, men lader den »store« Mand gaa frit, som sidder med det inderste, det moralske Ansvar for eget og andres Fejltrin!

Hvorledes Hr. Knutzen — for at tage et Eksempel i det smaa — vil klare det lille Forhold, at han lod sin dansk-tyske Forening, der jo i Bund og Grund var et Statsbanernes Generaldirektorat uvedkommende Foretagende, holde til i Fuldmægtig Hedegaards Tjenestelokaler, ganske vist med egen Telefon og »en Dame«, men med Statsbanernes Lys og Varme — det er ikke godt at vide. Havde Hr. Knutzen opdaget, at en anden, politisk eller upolitisk, Banerne fjerntstaaende Forening tillod sig at gøre det samme, indenfor Generaldirektoratet, vilde han hurtigt være skredet ind, tør man mene. Nu har han jo nok haft Sanktion for sit Misbrug af den daværende Minister for off. Arbejde — men det Personale i de omliggende Kontorer, der saa en stadig Strøm

af Den dansk-tyske Forenings Medlemmer vandre til Fuldmægtig Hedegaards Kontor i alt andet end tjenstlige Øjemed, var unægtelig forarget, og Dørene til de andre Kontorer under Generaldirektoratet paa samme Gang fik derfor paaklæbet smaa Dannebrogsgflag for at vise, at det var ikke dér, det foregik.

Maaske sidder de der endnu.

Dette er jo kun en ganske lille Ting, et Eksempel. Men det betyder den dybe Forargelse, den hele skammelige Foreteelse vakte, og vakte ret hurtigt hos Folk, maaske hos Folkets Flertal. Derom vil man jo nok faa mere at høre — maaske ogsaa ved de kommende Valg. Men her er foreløbig kun Tale om Hr. Knutzen og hans Medløbere. Vil man paa afgørende Sted have et aabent Øre for, hvad der idag føles og siges Mand og Mand imellem? der siges bl. a., at her staar vi atter overfor Ordet om, at det er umuligt, Forargelsen ikke skulde komme, men Ve den, ved hvem den kommer; Fortsættelsen husker nok alle. Og der siges: skal vi maaske opleve at se Hr. Knutzen igen, »løsladt med fuld Honnør og Tjenestepistol«, indtage sin Plads paany som Chef for den største danske Etat? eller gaa over i et otium cum dignitate og stor Pension?

I § 3, 1. Stk., i Lov No. 98 af 31. Marts 1931 om Statens Tjenestemænd hedder det, at en Tjenestemand »skal i sine Forhold i og udenfor Tjenesten vise sig værdig til den Agtelse og Tillid hans Stilling kræver«. Der staar intet om, hvad der sker, hvis han ikke gør det, men det kan man dog vist tænke sig til.

Krav om levende Demokrati

I Besættelsestidens Kamp var det som oftest nemt at adskille Ven fra Fjende, Medarbejderen fra den lunkne. Men i Befrielsens første Uger kan det tilsyneladende ofte være svært. Men det er ogsaa kun tilsyneladende og kun paa Afstand. Men Adskillelsen maa ske, Linierne ligge klare, hvis der skal være Muligheder for at skabe Fremtidens Demokrati.

De, der har sat deres Liv, deres Overbevisning og deres Arbejdskraft ind paa at genoprette Danmarks Frihed og sikre dets Fremtid, kan ikke sidde sagtmodigt og se Nøglestillinger i Administration, Hær og Politik besat af Folk, der har modarbejdet Befrielseskampen og uøndigt samarbejdet med Fjenden.

Det var glædeligt at se — og til Forbillede for andre — hvordan Politiet, da det blev genindsat i sine Funktioner, visse Steder forlangte en Udtalelse fra alle dem, der ikke havde tilhørt Modstandsbevægelsen, om Aarsagen til dette beklagelige Standpunkt. Selvfølgelig kan der være Grunde, der berettiger og forklarer et saadan Standpunkt, men det er rigtigt og selvfølgelig, at man skal gøre Rede for sine Forhold og være parat til at tage Konsekvenserne af sin Opførsel.

Det var ligeledes glædeligt og i Over-

ensstemmelse med sand demokratisk Aand at høre om den Ribe-Politimesters Suspension. Hele Styrken nægtede ganske simpelthen at fungere under ham, og i Løbet af kort Tid var den Sag ordnet.

De Borgmestre rundt om i Landet, der har forskertset Folkets Tillid i Løbet af Besættelsestidens Aand, bør lægge sig paa Sinde, at det er imod den demokratiske Aand, hvis de ikke viger for en samlet Folkeopinion, som den blandt andet giver sig Udtryk i Frihedsraadets Lokalkomiteers Standpunkter.

Et Spørgsmaal, der brænder paa alle rede nu, er den Stilling, der skal tages til de Officerer, der har staaet køligt overfor Modstandsbevægelsen. Det er aldeles indlysende, at det er ubilligt, at de Militære, der har gjort en virkelig Indsats for Danmark, skal staa under Kommando af dem, der har svigtet i den afgørende Stund. Man maa ogsaa her forlange en tilfredsstillende Forklaring i hvert enkelt Tilfælde om Aarsagen til den passive Holdning. De militære og civile Personer, der i Frihedskampen har ydet en Indsats, har vist Vilje og Evner til Op-gaven, bør have et synligt Udtryk for dette indenfor Hærens Rammer.

Hvis Danmark skal gøres til et levende Demokrati, maa man allerede nu tage

Stilling til disse Spørgsmaal og gøre sit til, at hver enkelt Dansker er klar over at Løsningen er afhængig af hver enkelts Indstilling og hver enkelts Kamp.

Oscar.

T. K. THOMSEN OG NATIONALTIDENDE

Da Ingeniør Kerrn-Jespersen den 16. ds søgte Nationaltidendes Redaktør for at faa sit Indlæg vedrørende Arbejdsgiverforeningens Formand, Ing. T. K. Thomsen, optaget, blev han tilbagevist af Chefredaktør Gunnar Nielsen under Henvisning til, at Arbejdsgiverforeningen var Medejder af Bladet, og at man derfor ikke kunde angribe Formanden i dets Spalter.

Derpaa svarede Ing. Jespersen, at han — og de Kredse, der stod bag ham — dog ogsaa repræsenterede denne Forening!

Jamen, der var jo det, at T. K. Thomsen var Medlem af Nationaltidendes Bestyrelse. Indlægget, der var at betragte som en saglig Protest mod Nationaltidendes Forsøg paa at gøre Arbejdsgiverforeningens Formand til Frihedshelt, fandt som bekendt Optagelse i Berlingske Tidende.

Man har fra forskellig Side bedt os henstille til de tidligere illegale Grupper, som under Besættelsen har »laant« Skrivemaskiner, Duplikatorer o. lign. fra danske Firmaer, Kontorer, Skoler etc., snarest muligt at levere disse Effekter tilbage til de retmæssige Ejere.

VI HAR IKKE GLEMT...

Radioraadets Formand,
Folketingsmand Jul. Bomholt.

Det var et stort Øjeblik Lørdag den 5. Maj, da Kong Christian, Statsministeren og Frihedsbevægelsens største Navn, Mogens Fog, talte i den fri danske Radio. Netop denne Treklang viste, at en ny Tid var begyndt.

Planerne om paa denne Maade at markere den ny Situation med Modstandsbevægelsen paa en fremtrædende Plads i Landets Styre var ikke af ny Dato. Saa meget desto pinligere er det, at Radioraadet — under Ledelse af dets Formand, Folketingsmand Bomholt — den foregaaende Dag havde vedtaget, at Mogens Fog ikke maatte tale ved denne Lejlighed. Bomholt, som under Besættelsen Gang paa Gang ved fortrolige Møder har søgt at mistænkeliggøre den danske Frihedsbevægelse, indledede sin Virksomhed med et Forsøg paa at udelukke Frihedsbevægelsen fra den første, frie officielle Tilkendegivelse i dansk Radio, og det tjener Radioraadet til ringe Ære, at det i dette Standpunkt fulgte Formanden.

Naar Mogens Fog alligevel kom til at tale i Radioen sammen med Kongen og Buhl, skyldtes dette, at Radioraadets Afgørelse i denne Sag blev underkendt fra anden Side, hvor man bedre forstod Situationen. Det var i Henhold til Radioraadets Beslutning, at Statsradiofonisens Program, som udsendtes Lørdag Formiddag, kun meddelte: Kl. 12 taler Hs. Majestæt Kongen og Statsministeren. I sidste Øjeblik blev den danske Statsradiofonis Ære dog reddet, men visselig hverken Hr. Bomholts eller Radioraadets.

Om Formiddagen havde Folketings-

mand Bomholt indledet Dagen med en Tale, hvori han bl. a. rettede en Tak til Medlemmerne af den danske Modstandsbevægelse, der med Livet som Indsats havde kæmpet for Fædrelandets Frihed og dermed for Retten til fri Mands Tale. De har, sagde han, vist et godt Eksempel for de Slægter, der følger efter os. ... »Vi tilslutter med Stolthed vor Radio til de forenede Nationer. Af hele vort Hjerte og Sind er vi med i Fanevagten om den dyrebare, genvundne Frihed, som aldrig mere maa mistes.«

Bomholt synes at have haft svært ved at forstaa Udviklingen og de Krav, den stiller til ham som Radioraadets Formand, men hans Talegaver er aabenbart stadig upaaklagelige.

Paa bedre Tanker.

Professor Hartvig Frisch, der som Repræsentant for Politikerne er rejst med Minister Kaufmann og Professor Husfeldt (Medlem af Frihedsraadet) til San Francisco holdt den 13. November 1943 Rustalen i Studenterforeningen. Ved denne Lejlighed udtalte han bl. a.: »Den anden Tendens er Magtens Politik, men i en omvendt og fordrejet Form, som det er nødvendigt for de svagere, skjult anarkistisk og blindt, Hævnens Lov, Junglens Lov ... Luftkrigen har ganske vist i vort Aarhundrede udvisket Grænserne for Magtanvendelse overfor Civilbefolkningen og derved yderligere brutaliseret Krigen, men tilbage bliver dog, at det er aaben Vold, ikke Snigmord. Anderledes med den skjulte anarkistiske Terrorisme, der nu drives herhjemme under Navn af Sabotage. De Herrer fra det selvbestaltede »Frihedsraad« burde læse Gøngehøvdingen, der er en første Klasses dansk Sabotageroman. Deraf kunde de lære, at der ogsaa i det Fag er gentlemen ... Studenter af 1943 bliv paa jeres Post, lad jer ikke lokke af Panik til at bortkaste det eneste Vaaben I har til i Øjeblikket at kæmpe for Fremtiden i Danmark, Bøgerne og Høresalene.«

I et Interview i *Socialdemokraten* af 18. Maj 1945, hvor Hartvig Frisch stadig be- kender sig som Tilhænger af Regeringspolitikken til den 29. August, udtaler han om Modstandsbevægelsen: »Jeg nærer den største Beundring for den Kamp, Modstandsbevægelsen har ført, og som har bi- draget til at give Danmark en saa smuk Placering.«

Mon Politikkerne ikke, hvis de havde gjort sig megen Umage kunde have fundet en Mand at sende afsted, der i Kampens

Aar havde gjort sig til Talsmand for en lidt mere afklaret Opfattelse af den Modstandsbevægelse, som har muliggjort vor Deltagelse i San Francisco-Konferencen?

Overborgmesteren og Udrensningen.

Vi har modtaget:

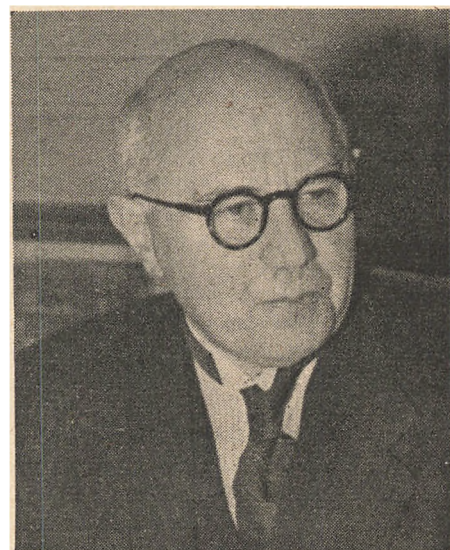
I vide Kredse af Befolkningen, og isærlig naturligvis blandt Københavns Kommunes Tjenestemænd, har det vakt dyb Forundring og Harme, at Overborgmester Viggo Christensen stadig sidder paa sin Plads, og som Københavns Kommunes øverste Embedsmand repræsenterer Kommunen ved Festlighederne i Anledning af Befrielsen.

Det er ikke glemt, at Overborgmesteren ved Folkestrejken i Sommeren 1944 udsendte Truselcirkulære til de Tjenestemænd, der i Overensstemmelse med Frihedsraadets Direktiver ikke var mødt til Tjeneste, og at han forlangte sig tilsendt Lister over dem, der ikke var mødt, til Brug for Straffeforanstaltninger (ifølge Overborgmesterens Cirkulære vilde Udeblivelsen medføre Konsekvenser for de paagældende).

Et saadant Syn paa Frihedsbevægelsen og en saadan Servilitet over for Besættelsesmagten skulde man synes ubetinget maatte diskvalificere ham til den Stilling, han besidder, og inden for Modstandsbevægelsens Repræsentanter blandt Tjenestemændene er man gaaet ud fra som en Selvtølge, at Overborgmesteren maatte vige sin Plads, den Dag Befrielsen kom, og at han politisk for stedse maatte være en død Mand.

Det er forargeligt udover al Maade og vidner om en grænseløs Mangel paa Evne til at vurdere Kendsgerninger, hvis denne Mand mener, at han stadig kan sidde som Københavns Topfigur og være den Mand, der først og fremmest skal være ansvarlig for Udrensningen i Københavns Kommune.

En Kreds af Tjenestemænd fra samtlige Afdelinger i Københavns Kommune

Overborgmester Viggo Christensen.

REGERINGENS FORFATNINGSMÆSSIGE BAGGRUND

Nu, da Regeringen Buhl foreligger, kan der være Anledning til at gøre nærmere Rede for de forfatningsmæssige Forudsætninger, hvorpaa den er dannet.

Ved Krigens og Besættelsens Ophør staar Danmark vedblivende urokket paa Folkestyrets Grund. Revolutioner ligger ikke for det danske Naturel og en naturlig Kontinuitet i den politiske Udvikling har gennem Aarhundreder været det bærende forfatningsmæssige Princip her i Landet. Der er intet i den nuværende Situation, som byder, at denne Tradition brydes.

I de fem Aar, Besættelsen har været, har Folkestyrets Idé ikke kunnet finde andet officelt Udtryk end Bevarelsen af den samfundsmæssige Tilstand, der forelaa før Krigen. Siden den 9. April 1940 — og man kan for den Sags Skyld sige siden Krigens Udbrud — har der ikke kunnet finde nogen officiel politisk Meningstilkendegivelse Sted, og siden den 29. August har Landet været uden formel Regering. Kun den rent rutinemæssige Administration af civile Anliggender har kunnet varetages af Departementscheferne. Nogen politisk Funktion har ikke kunnet udøves.

Naar man derfor nu stod overfor en fri Regeringsdannelse, savnedes det traditionelle Grundlag herfor, nemlig en frit valgt Rigsdag, der paa Folkestyrets Grund gav Udtryk for den herskende Opinion.

Men selv om saaledes det formelle Grundlag savnedes, har det alligevel været muligt uden i nogen Retning at bryde med Folkestyrets Principper at finde et Udtryk for de politiske Kræfter i Landet, der i Dag uomtvisteligt er de bærende.

Förholdet er for det første det, at de eksisterende politiske Partier vedblivende giver Udtryk for de forskelligartede politiske Anskuelser her i Landet. Den politiske Udvikling, der — uden at finde Udtryk i formelle Organer — har fundet Sted i Landet under Besættelsen, har muligvis medført visse Ændringer i de partipolitiske Styrkeforhold, men har ikke ændret *den politiske Struktur*, som den forelaa før Krigen i Form af de bestaaende Partier.

Derimod vilde det være aabenbart meningsløst at anse den Rigsdag, der blev valgt under Besættelsen, som et Udtryk for Folkeopinionen i Dag. Medlemmerne af denne Rigsdag er *ikke valgt paa nogen som helst politisk Platform*, og deres Tilstedeværelse skyldes udelukkende det dengang endnu fremherskende Ønske om, saa vidt muligt, at bevare Statskibets Bestanddele med alle Begrænsninger, Besættelsen medførte, da man ansaa det for bedre at komme ud af Krigen med Staten som Havarist end som Vrag. Rigsdagens Tilstedeværelse kan derfor kun ses som Udtryk for Bevarelsen af *de politiske Partier*, men ingenlunde som Udtryk for *Folkevilje*. Den siddende Rigsdag repræsenterer i bedste Fald Skyggerne af en svunden Tid — der ses i denne Forbindelse helt bort fra, at et væsentligt politisk Parti ved Magtbud var udelukket fra Repræsentation.

I den Tid, hvor de gamle officielle politiske Organer kunde virke som et Puppesvøb til Bevarelse af et latent politisk Liv — og maaske har kunnet udøve en vis hæmmende Indflydelse paa en for hastig Udvikling henimod Oprettelsen af et egentligt Protektorat — har der gennem Modstandsbevægelsens Indsats fundet en rivende Udvikling Sted.

Allerede før den 29. August 1943 var Modstandsbevægelsen en politisk Magtfaktor i Landet: Den gav Udtryk for den Opinion, som af selvfølgelig Grunde ikke kunde finde Udtryk gennem den siddende Rigsdag, og Modstandsbevægelsens Virksomhed gav Tyskerne Paaskuddet til deres Overgreb den 29. August. Fra dette Tidspunkt overtog Modstandsbevægelsen gennem sit Centralorgan, *Frihedsraadet*, Ledelsen af samtlige positivt virkende Kræfter i Landet, der indsaa, at Konsekvensen af Ty-

skernes Fremfærd maatte være, at Landet betragtede sig i Krig med Tyskland, og at man handlede derefter.

Modstandsbevægelsen repræsenterer ikke noget politisk Parti og har overhovedet ikke haft partipolitisk Karakter. Dens Rekrutering — saavel af aktive som passive Kræfter — gaar paa tværs af alle Partier og Samfundslag, Tilslutningen til den maa betragtes som almindelig. Den udøver en politisk Funktion, men denne Funktion er begrænset *til Krigssituationen og dens Afvikling*. At Modstandsbevægelsen og dens Organ, Frihedsraadet, er en politisk (og ikke blot militær) Faktor, fremgaar af, at den *folkeligt* har formaet at rejse praktisk talt hele Landets Befolkning til Erkendelse af den aktive Modstands Nødvendighed for Bevarelse af Landets Suverænitet i hvert Fald efter den 29. August 1943, og at den har samlet vidtspændende Kræfter i Befolkningen om Løsningen af Krigsførelsens Opgaver og Tilrettelæggelsen af Krigstilstandens Afvikling; *politisk* har den rangeret Danmark Side om Side med de allierede Magter, der kæmpede mod Tyskland.

Der kan herefter ikke være Tvivl om, at Modstandsbevægelsen glider ind i den politiske Kontinuitets Billede, som det, trods alt, har været muligt at bevare under Besættelsen, og som i Dag gør det muligt at fastslaa, at den danske Stat i *en noget uortodoks Form uomtvisteligt har bestaaet under hele Krigen*.

Denne Kontinuitet kan kun bevares ved, at Afviklingen af de nuværende Tilstande og Overgangen til et normalt politisk Liv foretages af samtlige de her nævnte politiske Kræfter, der i Dag staar som Udtryk for Folkeviljen paa Folkestyrets Grund.

Hertil kommer endnu en Betragtning af forfatningsmæssig Karakter: Det maa forudsættes givet, at det overvejende Flertal af Danmarks Befolkning ønsker Principperne i den nu gældende Forfatning bevaret. Ifølge Forfatningen som den har udviklet sig under Grundloven, er Regeringen ansvarlig over for den folkevalgte Rigsdag. Det kræver ikke nærmere Paavisning, at der under Besættelsen, selv da der sad en Rigsdag, ikke har været Tale om nogen egentlig Udøvelse af Princippet om Ministeransvarlighed. Ubestrideligt er det ogsaa, at de politiske Partier — eller rettere deres Repræsentanter i Rigsdagen og Regeringen — bærer Ansvar for Udviklingen indtil den 29. August 1943, og at Frihedsraadet bærer Ansvar for Udviklingen efter den 29. August. Naar Afviklingen af Besættelsestilstanden og Overgangen til normalt politisk Liv skal foregaa, er det et naturligt og rimeligt Krav saavel fra Befolkningens Side som fra de Mænd, der paa den ene eller den anden Maade har paataget sig Ansvar for Udviklingen under Besættelsen, at Opgørelsen sker, og Erfaringerne drages for det Forum, Forfatningen har foreskrevet, nemlig Rigsdagen.

Det er nødvendigt, at der gaar nogen Tid, før et almindeligt Valg til Rigsdagen udskrives; bl. a. maa Offentligheden nu gøres fortrolig med Linjerne i den Udvikling, der er sket, og Baggrunden for de Handlinger, der er foretaget, saa den opnaar Forudsætning for at kunne tage sit politiske Bestik.

Den eneste mulige Udvej har derfor været at skabe en Regeringsbasis paa Grundlag, dels af de bestaaende politiske Partier, dels paa Modstandsbevægelsen. Det indbyredes Styrkeforhold mellem disse Grupper er for saa vidt underordnet, som de jo til en vis Grad dækker hinanden. Det afgørende er, at Ansvar for det skete og Tilrettelæggelsen af de fremtidige Udviklingslinjer fordeles mellem de Kræfter, der med Befolkningens Tilslutning hver paa sin Vis har baaret Besættelsesaarenes politiske Udvikling.

At Regeringen ikke har kunnet omfatte noget Medlem af Regeringen Scavenius, er en indlysende politisk Nødvendighed, og det kan ikke herimod indvendes, at denne Regering derved af-

Russiske Officerer og Befolkningen i Rønne i Forsøg paa at overvinde Sproganskelighederne.

skæres fra at aflægge Regnskab for en nyvalgt Rigsdag. Det drejer sig ikke her om personligt Ansvar for Regeringshandling, men om det politiske Ansvar, og dette maa bæres af de politiske Partier, der samarbejdede om indtil Bristepunktet at støtte Regeringen Scavenius.

Ved den Regeringsdannelse, der nu har fundet Sted, finder Folkestyret sit eneste mulige Udtryk: Kontinuiteten i de senere Aars Udvikling bevares, der sikres en Repræsentation af samtlige politiske Kræfter i Landet paa Grundlag af et Samarbejde om Landets Genrejsning, tværs hen over — men uden Udslettelse af — de politiske Partier, og der skabes et forfatningsmæssigt forsvarligt Organ, der muliggør en Afvikling af Krigstilstanden og Tilrettelæggelse af fremtidige Hovedlinjer paa Grundlag af de Erfaringer, Krigstidens politiske Udvikling har bragt.

Per Federspiel.

EFTERGIVENHED OG MODSTAND (Fortsat fra Side 10)

Den har lagt liden eller ingen Vægt paa den moralske Virkning, Eftergiveness overfor Krav fra en fremmed, antidemokratisk Nations Side kunde have paa Befolkningen. Indrømmelsespolitikken naaede ikke sit Maal — den hindrede i det lange Løb hverken Jødefølgelser, Massearrestationer, Henrettelser eller Tortur, — og paa Vejen betød den, at vort eget Styre holdt Haanden over hjemlige Nazikredses Udskejelser og dannede Baggrund for Hjælp til Tyskland, Angiveri og Fraternisering med de fremmede

Modstandens Tilhængere har aldrig tilstræbt Lidelsen for Lidelsens Skyld, men har ment, at vi hellere maatte ofre end give Afkald paa Kampen for vore rodfæstede demokratiske Traditioner og Retsbegreber, og saaledes blive Nazismens frivillige Bytte. Det er en Betragtningmaade, som ogsaa regner Begrebet national Værdighed for en bærende politisk Faktor. Udviklingen viste, at det samtidig var en Bevægelse, der gav realpolitiske

Fordele. Baaede i ideologisk og praktisk Henseende førte Modstandslinjen længere end den kortsynede Opportunisme.

Naar vi nu efter Krigens Afslutning i et frit, genvundet Danmark har faaet en Regering, som er dannet af Modstandsbevægelsens ledende Mænd i Forbindelse med ledende danske Politikere, saa er dette et Udtryk for et Kompromis, hvis Formaal er at forhindre unødigt Splid og Splittelse i det Danmark, der skal genopbygges. Det er ikke et »raadtent Kompromis«, men det er en realpolitisk Erkendelse af, at der nu skal og maa skabes det bedst mulige Samarbejde mellem dem, der valgte Kampens Vej, og de folkevalgte Repræsentanter, som med *hæderlige Motiver* søgte en anden Kurs end Modstandens, søgte den skaanende, den hønholdende Vej. Der har som paavist været to forskellige Hovedstrømninger i Danmarks politiske Liv i Besættelsens Aar — det maa ikke paa nogen Maade glemmes nu i Festens Rus, og »Frit Danmark« anser det for en af sine væsentlige Opgaver stadig at minde om de skæbnesvangre Fejl, der blev begaaet, for at vi for Fremtidens Skyld kan lære af Fejlene. Men det maa heller ikke glemmes, at jo stærkere den tyske Terror steg, og jo mere aabenlyst den rettedes mod alle Dele af vort Folk, des mere sejrede Modstandens Linie, ogsaa blandt dem, der oprindeligt støttede Indrømmelsespolitikken.

Der er i Dag ingen som helst Tvivl om, at Frihedsbevægelsens Linie har sejret fuldt ud, og at den er et sandt Udtryk for det danske Folks Indstilling. Om Hovedlinjerne i Regeringens Politik er der Enighed — det er i alt væsentligt Kravene fra Frihedsraadets Pjece »Naar Danmark atter er frit«, som i de kommende Maaneder skal føres ud i Livet.

Scaveniuspolitikken er kendt død og magtesløs, og det er intet Tilfælde, at der ikke i det ny Ministerium findes nogen af dem, der sad i Scavenius' Regering. Hermed er Indrømmelsespolitikken Nederlag og Modstandsbevægelsens Sejr erkendt. Med vaagent Blik vil det danske Folk overvaage, at dette afgørende Resultat ikke forfusket eller forspildes. Maa Regeringen vise sig Folkets Tillid værdigt!

STADIG ARBEJDSGIVERNES FORMAND

Fra Bladet »Licitationen« 15/5 45 citerer vi:

Der var engang en gammel Kone, der var ved at dø. Den katolske Præst kom til hende og beredte hende til den sidste Rejse. Saa gik han. Den gamle Kone tænkte lidt over Tingene og sendte derefter Bud efter en protestantisk Præst, der ogsaa beredte hende til det store Spring over i det uvisse. Den gamle Kone følte, at hun havde været særdeles fiffig, nu havde hun klaret sig paa en pæn Maade, nu havde hun garderet sig overfor Vorherre.

Denne lille Historie falder mig i Tankerne, naar jeg i disse Dage — jeg skal indrømme med den største Interesse — følger Diskussionen omkring Arbejdsgiverforeningens Formand, Ingeniør T. K. Thomsen og hans Firmas Arbejder for Værnemagten under Besættelsestiden. Ingeniør Thomsen vil paa Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelsesmøde paa Onsdag fremsætte en udtømmende Redegørelse for alle de i Forbindelse med Værnemagtsarbejderne staaende Forhold. Ingeniør Thomsen's Redegørelse har naturligvis Krav paa den største Interesse, men jeg tvivler dog om, at den kan blive og bør blive det sidste Ord i Sagen, Offentlighedens Interesser er for implicerede i den til, at man kan nøjes med en ensidig Udredning.

Dog, jo mere Ingeniør Thomsen selv oplyser, jo lettere kommer vi til Bunds i Enkelthederne. Jeg tillader mig derfor at stille nogle Spørgsmaal, der interesserer mig særdeles meget i Forbindelse med Sagen.

1. Offentligheden har faaet oplyst, at Ingeniør Thomsen siden 1943 af egne eller fremmede Midler har ydet en betydelig økonomisk Støtte til Frihedskampen. 1943 er jo et uheldigt Aar . . . saadan set. Det var de kolde Fødders første Aar. Enhver kunde se, at de, der havde holdt paa den tyske Hest, havde tabt Spillet. Kan Ingeniør Thomsen dokumentere, hvorledes han stillede sig til Frihedskampen før 1943?

2. Er det rigtigt, at Ingeniør T. K. Thomsens Firma eller Firmaer, hvori Ingeniør T. K. Thomsen eller hans danske Firma var interesseret, har udført Værnemagtsarbejder eller Arbejder af anden Art i Norge eller andet Sted udenfor Danmark siden Danmarks Besættelse?

3. Er det rigtigt, at Ingeniør T. K. Thomsens Firmas Prisberegninger een eller flere Gange har været underkastet en

Civilingeniør T. K. Thomsen

nøje Prøvelse, og at denne Prøvelse har ført til, at Ingeniør T. K. Thomsen eller hans Firma har maattet tilbagebetale Beløb, der var for meget beregnet for saadanne Arbejder, altsaa Beløb, som den danske Stat, hvis Prisberegningen ikke var blevet justeret, havde maattet udrede for tysk Regning, men til Gunst for Ingeniør T. K. Thomsen og hans Firma.

En Redegørelse med Almindeligheder vil ikke interessere Offentligheden. Ingeniør T. K. Thomsen maa tage fast om Nælden, hvis hans Ondags-Redegørelse skal have nogen større Interesse. Og Ingeniøren maa være indstillet paa, at Offentligheden vil være endog overordentlig nysgerrig med Hensyn til Enkeltheder.

Chr. Olsen.

HOVEDLEDELSE:

Professor, dr. phil. C. A. Bodelsen
 Redaktør, cand. mag. Elias Bredsdorff
 Fagforeningsformand Chr. Christiansen
 Redaktør Kate Fleron
 Minister Mogens Fog
 Redaktør Børge Houmann
 Reservekirurg, dr. med. Teit Kærn
 Rigsdagsstenograf Gelius Lund.
 Docent Aksel Milthers
 Udenrigsminister J. Christmas Møller
 Professor, dr. phil. Arne Noe-Nygaard
 Civilingeniør, dr. techn. Chr. Ostentfeld
 Civilingeniør Ejnar Thorsen

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske

REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
 (sidstn. ansvarlig overfor Presseloven)

Redaktionens Adresse:
 Nørrevoldgade 11, København K.
 Telefon Central 15.745.

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
 Ny Vestergade 13

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3 Kr. Kvartalet, dog for Resten af April Kvartal kun 2 Kr. Abonnement kan tegnes paa ethvert Posthus, hos Landpostbudene eller gennem de lokale Frit Danmark-Grupper. Bladets Løssalgpris er 30 Øre.

Ekspeditionens Adresse er: Nørre Voldgade 11, København K, Telefon: Central 15.745. Abonnement kan ogsaa tegnes skriftligt eller telefonisk direkte til Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning for April og Juli Kvartal vil blive udsendt